

Cikkismertetés: A beavatkozástól a beavatkozási rendszerig

Article review: From intervention to interventional system

Ismerető: Vitrai József

Ismeretett cikk: Cambon, L., Terral, P., & Alla, F. (2019). From intervention to interventional system: towards greater theorization in population health intervention research. *BMC Public Health*, 19(1), 339. doi: [10.1186/s12889-019-6663-y](https://doi.org/10.1186/s12889-019-6663-y)

Kulcsszavak: beavatkozás; megvalósítás; rendszerszemlélet
Keywords: intervention; implementation; systems thinking

Beküldve: 2022. 05. 12., elfogadva: 2022. 05. 12., doi: [10.24365/ef.v63i2.8515](https://doi.org/10.24365/ef.v63i2.8515)

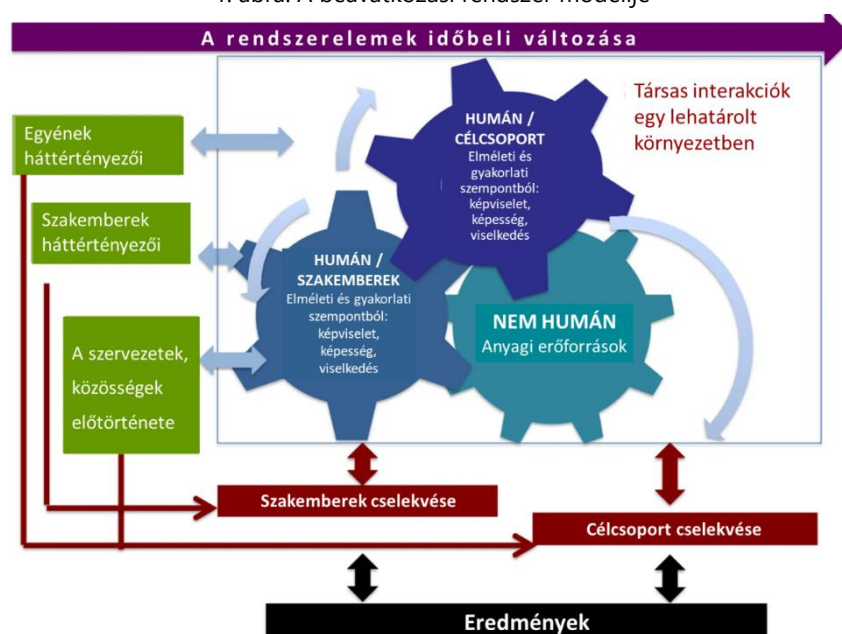
HÁTTÉR

A népegészségügyi beavatkozásokkal kapcsolatos legújabb kutatások jelentős koncepcionális és módszertani kérdéseket vetnek fel. Ezek megválaszolásához szemléletváltásra van szükség: a beavatkozások eredményességét a megvalósításuk körülményeivel együtt, egy beavatkozási rendszerként kell értékelni. E tanulmány célja, hogy tisztázza a beavatkozás, valamint körülményeinek, kontextusának fogalmát, és javaslatot tegyen arra, hogy az értékelés során hogyan lehet figyelembe venni a köztük fellépő kölcsönhatásokat.

MEGOLDÁS

A szemléletváltás egyidejűleg két kihívást is jelent. Az első a beavatkozási rendszer fogalmának kidolgozása, melynek alaptétele, hogy a beavatkozás és a kontextus közötti határok elmosódnak. A cikk szerzői ezért szintetizálják a beavatkozás és a kontextus fogalmát. Azt javasolják, hogy úgy tekintsünk egy beavatkozási rendszerre, mint egymással összefüggő humán és nem humán, azaz anyagi kontextuális elemek összességére, amelyek megadott tér- és időbeli határok között olyan mechanizmusokat hoznak létre, melyek az egészségi állapot változásának előfeltételei. A beavatkozási rendszer modelljét az 1. ábra mutatja be.

1. ábra: A beavatkozási rendszer modellje

Forrás: az eredeti ábra magyarrá fordítva

Az ábrán megfigyelhető, hogy a beavatkozások célcsoportja mellett a megvalósító szakemberek tevékenységei, illetve a rendelkezésre álló anyagi erőforrások együtt határozzák meg a beavatkozás eredményeit. Az eredményeket ugyanakkor a beavatkozásban résztvevők, és az erőforrások közötti kölcsönhatásokon túl a résztvevők háttere, előtörténete is befolyásolja. Az értékelés középpontjában többé nem a kontextustól elkülönülten vett beavatkozási elemek állnak, hanem a változás folyamatát kiváltó mechanizmusok.

Az elsőből eredő második kihívás az, hogy a beavatkozási rendszer hatékonyabb elemzése érdekében az értékelés tervezésekor az elméletalkotás felé kell elmozdulni. Emiatt a szerzők az elméletvezérelt, vagyis a realista értékelést¹ támogatják, akár önmagában, akár kísérleti elrendezésekkel kiegészítve.

KÖVETKEZTETÉSEK

A beavatkozási rendszer tervezése és értékelése különböző tudományágak elméleteire, a gyakorlati szakemberek és a beavatkozás kedvezményezetteinek véleményére alapozva történik. Ez lehetővé teszi a kutatók számára, hogy jobban megértsék, mit vizsgálnak, és hogy a beavatkozási rendszer megismerésére a leginkább megfelelő módszereket és módozatokat vegyék igénybe. Az ilyen értékelési módszerekkel nyert "bizonyítékokat" a bizonyítékok hierarchiájában magasra érdemes helyezni, és újra kell értékelni a beavatkozásokat megvalósítók szakértelmét, a kvalitatív megközelítéseket és a kutatási kérdéseket, hogy a beavatkozási rendszerek működését jobban megértsük, és eredményeit pontosabban értékelni lehessen.

AJÁNLÁS A HAZAI SZAKEMBEREK SZÁMÁRA

A Magyarországon megvalósított egészségfejlesztési programok értékelését az eredmények mellett a megvalósítás körülményeire, kontextusára is ki kell terjeszteni, mivel az is döntő szerepet játszik a programok eredményességében. A körülmények azonosításához az ismertett cikkben felvázolt modellt érdemes felhasználni. Kizárólag az eredményekre fókuszáló értékelés alapján egyetlen program sem minősíthető „jó gyakorlat”-nak, hiszen nem lehet tudni, az eredmények alakulásában mekkora szerepet játszottak például a kedvezményezettek, a megvalósító szakemberek korábbi ismeretei, érdeklődése, motivációi, vagy milyen és mennyi volt az igénybe vett anyagi erőforrás és egyéb támogatás. A kontextuális ismeretek hiányában a program megismérlése vagy máshol történő megvalósítása esetén sem lehetünk biztosak abban, hogy el tudunk-e érni a program eredményeihez hasonló hatást.

Köszönetnyilvánítás: A cikk elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

HIVATKOZÁSOK

- Girán, J., Kollányi, Zs., Nemesrévi, M., Pipicz, M., Sándor J., Somhegyi A., Terebessy A., Tóth G., Várfalvi M., Várfi M. & Vitrai J. (2021). Útmutató a gyermekek egészségének javítására megalakuló partneri együttműködés számára. *Egészségfejlesztés*, 62(1), 95–200. doi:[10.24365/ef.v62i1.717](https://doi.org/10.24365/ef.v62i1.717)
- Cambron, L., Terral, P., & Alla, F. (2019). From intervention to interventional system: towards greater theorization in population health intervention research. *BMC Public Health*, 19(1), 339. [10.1186/s12889-019-6663-y](https://doi.org/10.1186/s12889-019-6663-y)

¹ A realista értékelések (*realistic evaluation*) azon a feltételezésen alapulnak, hogy a projektek és programok bizonyos feltételek mellett működnek, és a különböző érintettek reakciói befolyásolják őket. A realista értékelések olyan kérdésekre próbálnak választ adni, mint például, hogy mi, kinek, milyen körülmények között és miért működik (körülmények-mechanizmus-eredmény mintázatok; angolul CMO: *Context-Mechanism-Output*). A realista értékelési technikák elismerik, hogy a társadalom különböző szintjein számos, egymással összefonódó hatás jelennek meg, ezért ez az értékelési módszer jobban megfelel az összetett társadalmi beavatkozásoknak, mint a hagyományos ok-okozati, nem kontextuális elemzési módszerek. A realista megközelítés szerint a beavatkozások és a szakpolitikai intézkedések nem feltétlenül működnek mindenki számára, mivel az emberek különbözőek és különböző társadalmi kontextusba ágyazottak. Részletesebben lásd Girán és mtsai., 2021

Információk a szerzőről

Vitrai József

Egészségfejlesztés folyóirat, Budapest; MTA–SZTE Egészségfejlesztés Kutatócsoport,
Szeged

vitrai.jozsef@gmail.com

Válogatás korábbi lapszámok kapcsolódó cikkeiből

[Komplex beavatkozások kidolgozása és értékelése](#)

[Cikkismertetés: Hogyan lehet javítani az iskolai egészségfejlesztési programok egészség-gazdaságtani értékelési gyakorlatát?](#)

[Cikkismertetés: Feladatalapú, csoportos testsúlykezelési program randomizált, kontrollált vizsgálata és gazdasági értékelése](#)

[Cikkismertetés: Egy dán egészségtámogató iskolai intervenció program megvalósulásának értékelése](#)

[Cikkismertetés: "A tegnap megoldásai mára problémák lesznek". A rendszerszintű gondolkodással és komplexitás-tudománnyal kapcsolatos diskurzus értelmezése az értékelés elmélete és gyakorlata szempontjából](#)

[A komplexitás értelmezése a kontextusban és a megvalósításban: a komplex beavatkozások kontextusának és megvalósításának \(CICI\) keretrendszere – cikkismertetés](#)

[Útmutató a gyermekek egészségének javítására megalakuló partneri együttműködés számára](#)